

danje deželnega zbora. Deželni zbor se toliko časa ne skliče, dokler katoliški poslanci ne pripuste stvarnega delovanja.

In kdo ima škodo? Kmet! Delovanje deželnega zbora je pred vsem posvečeno koristi kmetskega stanu in kmet že težko čaka prispevkov za šolske stavbe, za ceste, za vodovode itd. To vse izostane. Deželni odbor ima dovoljen proračunski provizorij za toliko časa, dokler ni redni proračun postavno odobren in vlada torej lahko celih šest let, ne da bi bil sklican deželni zbor. Koliko bi v tem slučaju trpel kmet, si je pač lahko misliti.

Naravno je, da so se z nastopom katoliških poslancev v deželnem zboru vse politične razmere silno poostriale in da se je poglobilo nasprotje mej naprednimi in klerikalnimi poslanci. Nam se zdi, da je sedaj vsaka poravnava mej tema strankama absolutno izključena.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Vlada hoče parlamentarne počitnice porabiti v to, da pride na jasno z Ogrsko vlado glede nagodbe. Saj je pa tudi že zadnji čas za to, da se dosedanji negotovosti naredi konec. Te dni je bil ministrski predsednik v avdijenci pri cesarju in sicer v zadevi nagodbe. Tudi se poroča, da je dunajska vlada že sklenila, odpovedati trgovinske pogodbe ter je o tem specijalno obvestila ogrsko ministrstvo.

Državni zbor je končno nastopil svoje počitnice in listi, ki so vladi prijazni, so imeli priliko, da so Körberjevo spretnost povzdigovali v deveta nebesa. Resnično je, da pomeni minolo parlamentovo zasedanje za Körberja velik uspeh. Zadnja seja v gospodski zbornici je bila te dni in je ta zbornica odobrila celo vrsto v poslanski zbornici sprejetih zakonov.

Deželnozbornsko zasedanje se je že začelo, a seveda ni nikjer zadobilo tako hitrega konca, kakor pri nas. V moravskem deželnem zboru se je razbil jednotni češki klub, v katerem so bili celih 41 let združeni vsi češki poslanci. — V gališkem deželnem zboru je bil stavljen nujni predlog, naj deželni zbor v imenu cele Galicije protestira proti govoru nemškega cesarja v Marienburgu, a ta predlog še na razpravo ni prišel, ker sta samo dva poslanca glasovala za nujnost. — V štajerskem deželnem zboru, čigar sej se slovenski poslanci tudi letos ne bodo udeležili, je deželni odbor predložil načrt volilne reforme. S tem načrtom se hoče uvesti peta kurija, ki bi imela štiri poslance. — V goriškem deželnem zboru je bil volilni akt dr. Treota odkazan posebnemu odseku, kar obuja sum, da hočejo Lahi Treotovo volitev zopet razveljati. — V istrskem deželnem zboru je vladni zastopnik otvoril zasedanje v italijanskem in v slovenskem jeziku. Deželni glavar Campitelli je govoril samo italijanski. Dosledno temu bi bil imel glavarjev namestnik dr. Stangher govoriti samo hrvaški, a Stangher je bil koncilijski in je govoril hrvaški ter italijanski. Pa Lahi še s tem niso bili zadovoljni. Poslanec Vernier je protestiral proti temu, da Stangher ni najprej italijanski govoril, češ, da Istra je bila, je in ostane italijanska. Spinčić je potem protestiral proti temu, da je deželni glavar Campitelli govoril samo italijanski. — V tržaškem deželnem zboru je bila otvoritvena seja čudovito kratka. Deželni glavar in vladni zastopnik sta pozdravila zbornico. Glavar je navzoče poslance — bilo jih je navzočih

samo 20, 42 jih je izostalo — pozval, naj zakličejo cesarju „eviva“, a odzval se ni nihče. Poslanci so le vstali raz sedeže.

Ogrska ima zopet nov škandal, če ga ni policija umetno naredila. Poroča se, da se je vršila hišna preiskava pri bivšem senatnem predsedniku najvišjega sodišča in članu gospodske zbornice Jos. Gallu in da je sodišče pri njem našlo mnogo rumunsko-iredentovskih spisov.

Nemčija. — V petek je umrl saksonski kralj Albert, najboljši prijatelj avstrijskega cesarja. Nemški cesar je imel te dni v Ahenu govor, v katerem je ubral najmiroljubnejše strune in se celo poklonil katoliškemu papežu, kar protestante silno jezi.

Vojna v južni Afriki je res pri kraju. Buri odlagajo orožje in so se udali v svojo usodo. Vrhovni poveljnik angleške armade lord Kitchener in general French sta že zapustila afriško bojišče in se odpeljala na Angleško. Vsestransko se opazuje, da se Angleži zelo prizadevajo, da si pridobe naklonjenost Burov.

Koliko zaslužijo trusti.

Svoj čas smo razložili našim čitateljem, kaj je trust. Danes smo v položaju, podati jedno primero v ogromnih zaslužkih teh silnih finančnih zadrug, katere so v polnem razvitku v Severni Ameriki. Najogromnejši so trusti v mineralni industriji in v montanistiških podjetjih.

Leta 1900 je jeden tak trust v Severni Ameriki delil med svoje zadružnike dividende ali deleže čistega dobička.

Sklep računov, ki jih je izkazal omenjeni trust, na katerem je udeleženi 250 zadružnih podjetij, pri naša okroglo svoto 130,941.000 dolarjev dividende. Od te svote je dobila samo firma „Standard Oil Comp.“ 47,800.000 dolarjev ali blizu $\frac{3}{8}$ celega zneska. Koliki obseg zavzema petrolejski trg, ki je pod kontrolo te orjaške zadruge, kaže samo primera z drugimi zadrugami. Pri Standard Oil je znašala dividenda l. 1900: 47,800.000 dolarjev ali 97,9% cele dividende, dočim je pri neki drugi družbi znašala le 275.000 dolarjev in zopet pri neki drugi družbi 741.000 dolarjev, tako da Standard Oil kontrolira petrolejski produkt cele Amerike. Vsa produkcija petroleja v Ameriki znaša na leto povprečno 76,880.000 dolarjev, cenjena na izvirkih. Ravno tako zanimiva je primera v mineralni industriji. Leta 1900 je znašala vrednost surovega blaga pri Standard Oil Comp. 75,365 685 dolarjev; in dividenda 47,800.000 dolarjev ali 63% dobavnih stroškov, — a pri vseh drugih družbah je znašala vrednost blaga 1.081,796 497 dolarjev in 83,141.000 dolarjev dividend. Kakor se vidi, vleče Standard Oil dobiček, ki je skoro osemkrat večji kakor vseh drugih mineralnih industrij v Severni Ameriki. Poleg petrolejske industrije je največja mineralna industrija Severne Amerike industrija bakrenih rudokopov. Ta industrija je vrgla l. 1900 petino vseh

dividend in nad polovico dividend vseh ostalih kovinskih podjetij. Od skupne svote bakrenih dividend je bilo razdeljenih 80 % med petero družb in sicer je dobila:

Calumet & Hekla . . .	7,000.000	dolarjev
Boston Montana . . .	6,450.000	"
Amalgamated Copper . .	6,000.000	"
United Verde	2,325.000	"
Mountain Copper	1,100.000	"

Podjetniki bakrenega trusta razumejo umetni način, da spremenijo baker v zlato, s tem namreč, da nadzorujejo trg. Združene države Severne Amerike so največji producent bakra na celem svetu, ker spravijo na svetovni trg 54 % vse bakrene produkcije in ta odstotek zadostuje, da ima sindikat pravico nadzorovati in narediti cene vsemu bakrenemu prometu.

„Amalgamated Copper Comp.“ dominira mej vsemi bakrenimi podjetji Amerike. Njena produkcija je tudi najogromnejša in znaša za 100,154.000 dolarjev produkcije, vleče 28,6333.000 dolarjev dividende, torej 28 % nasproti 409,647.000 dolarjev produkcije, 18,069.000 dolarjev dividend t. j. 4,4 % vseh drugih kovinskih podjetij. Iz tega je razvidno, da imajo „združeni bakreni producenti“ moč, da jim plačajo šestkrat večji dobiček, kakoršnega morejo vleči s trga producenti drugih kovin. Jedno hibo pa ima ta trust, namreč to, da je odvisen od svetovnega trga. Severna Amerika postavlja na trg res največje množine bakra, kakih 60 % vse svetovne produkcije. Ali na izvenameriškem trust ne more tako delati z odjemalci, kakor na ameriškem. V zadnjem času pa je vsled slučajno padlih „Amalgamated“ padla cena bakru, kar je povzročilo tolik preobrat, da se pripravlja izvenredna akcija po vsem svetu v tem smislu, da bode imenovana družba dobila v roke nadzorstvo vse bakrene industrije celega sveta.

Obrtnijske raznoterosti.

Pravi naslov na poslaništvo v Meksiki. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani je c. kr. trgovsko ministrstvo naznanilo, da je c. kr. poslanik v Meksiki opozoril na nedostatke, ki nastanejo vsled nepopolnega ali nepravega naslova na pisemskih pošiljativah, namenjenih poslaništvu v Meksiki. Pošiljatve na poslaništvo se vsled pomanjklivega naslova večkrat zelo zakasni. Da se v bodoče izogne takim zakasnitvam ali tudi izgubi pošiljatve, je treba naslov narediti na način, ki je v Meksiki obče razumljiv, namreč: „Legacion de Austria — Hungaria D. F. Mexico“.

Kako se čisti vino z žolico ali želatino. Kdor ima kalno vino, naj ga čisti najprej z želatino, in sicer naj je vzame 10—15 g na vsakih 100 litrov. Želatina se stolče v majhne kosce in se namaka 10—12 ur v mrzli vodi, ki se nazadnje odlije. Tako zmehčani želatini se vnovič dodane čista voda, in sicer četrt litra na 10—15 gr suhe želatine ter se na majhnem ognju segreva, dokler ne postane tekoča, med tem pa se neprestano meša; lahko se pa tudi takoj raztopi v gorki vodi, ne da bi jo prej namakali v mrzli vodi. Ko se želatina shladi, se precedi skozi redko platno in se lahko

takoj rabi. Če vino ni prekalno, učisti se je lahko v enem tednu.

Strelne poskušnje z novimi topovi. Te dni so se vršile v Budimpešti strelne poskušnje z novimi topovi v navzočnosti vojnega ministra, mnogih delegatov in drugih vojaških dostojanstvenikov. Uspeh poskušanj je bil baje prav dober. Prednost pri novih topovih je mej drugim ta, da top pri oddaji strela ne odskoči nazaj, marveč da se top s pomočjo nekega mehanizma mej strelom pričvrsti k tlom, ter se ne gane. Meri se z novimi topovi lahko na dvakrat daljši cilj, nego se je moglo meriti pri dosedanjih topovih. Posebno praktično so izumljene nove havbice za metanje bomb in granat. S temi havbicami se je streljalo na nasipe, za kakoršnje se v vojni skriva sovražnik, a bombe so te nasipe tako raznesle, da mora biti potemtakem izključena vsaka možnost, da bi se mogel zavarovati sovražnik.

Društvo za odškodovanje industrijalcev ob stavkah je ustanovila na podlagi vzajemnosti „Zveza avstrijskih industrijalcev“. Namen tega zavarovalnega društva je, zavarovati svoje člane (imetnike ali najemnike tovarnen ali industrijskih in obrtnih podjetij) zoper škodo, ki bi nastala v njih obratih vsled stavk, katerih niso sami zakrivali. O tem, ali je podjetnik sam zakrivil stavbo, ali če je nastala brez njegove krivde, odločuje društvo na temelju poizvedb na mestu stavke, oziroma s posebno izjavo v teku osmih dni po sklepu poizvedb. Premije se določijo po zadnji, delavski zavarovalnici zoper nezgode izkazani svoti letnih mezd, oziroma plač, ki so se izplačale uradnikom. Premije se določijo s štirimi tisočinkami omenjene vsote mezd, oziroma plač in jih je celoletno plačati naprej. Odškodnina se določi po izkazih mezd, oziroma plač zadnjih štirih tednov pred pričetkom stavke. Odškoduje se za 1 dan stavke s 50 odstotki na tej podlagi izračunjene dnevne vsote mezd ali plač stavkujočih ali k brezdelju primoranih delavcev, kakor tudi uradnikov zavarovanega podjetja. Kot k brezdelju primorani delavci, oziroma uradniki se smatrajo oni, ki se vsled stavke ne morejo porabljeti za delo niti v njih dosedanjih obratnih oddelkih niti v drugih oddelkih obrata. Dnevna vsota mezd in plač onih delavcev in uradnikov, ki se opuste med stavko, se mora odšteti od prej omenjene svote mezd ali plač, ki velja za podlago odškodnine. Najdaljša doba stavke, za katero se plača odškodnina, je določena na tri mesece. Če se v enem računskem letu primeri več stavk, se plača odškodnina najdalje za šest mesecev. Društvo ima svoj sedež na Dunaju, njegov delokrog se razteza teritorialno na vse kraljevine in dežele, ki so zastopane v državnem zboru. Društvo začne poslovati, kadar priglasijo 250 udov svoj pristop z letno, delavski zavarovalnici zoper nezgode lansko leto izkazano svoto mezd v višini 25 milijonov kron.

Kmetijstvo.

Stroj za košnjo trave.

Ni še dolgo temu, kar so bili kmetijski stroji v obče pri nas ne le malo priljubljeni, temveč kar naravnost sovraženi. Vzroki tej prikazni so bili nenaklonjenost vsaki novotariji, nevednost pri ravnanju s strojem in tudi slabi stroji, ker so naši kmetovalci gledali le na nizko ceno, ne pa na dobro kakovost, in tako je marsikateri gospodar zaradi ene slabe izkušnje s kakim strojem, kateri je bil sam vzrok, zavrgel sploh vse kmetijske stroje in je svojo sodbo širil med sosedi. Časi so se pa spremenili; na eni